

**YHDESSÄ
YRITTÄMÄÄN!**

Yhteiskunnallisten yritysten superpäivä 27.2.2013

Tervetuloa!

Vipuvoimaa
EU:lta
2007-2013

**YHDESSÄ
YRITTÄMÄÄN!**

Yhteiskunnallinen yrittäjyys ja osuustoiminta

Projektijohtaja Niina Immonen
Yhdessä yrittämään! -hanke / Tampereen
seudun osuustoimintakeskus

Vipuvoimaa
EU:lta
2007-2013

YK:n julistama kansainvälinen osuustoiminnan vuosi 2012

käynnisti osuustoiminnan kehittämisen vuosikymmenen!

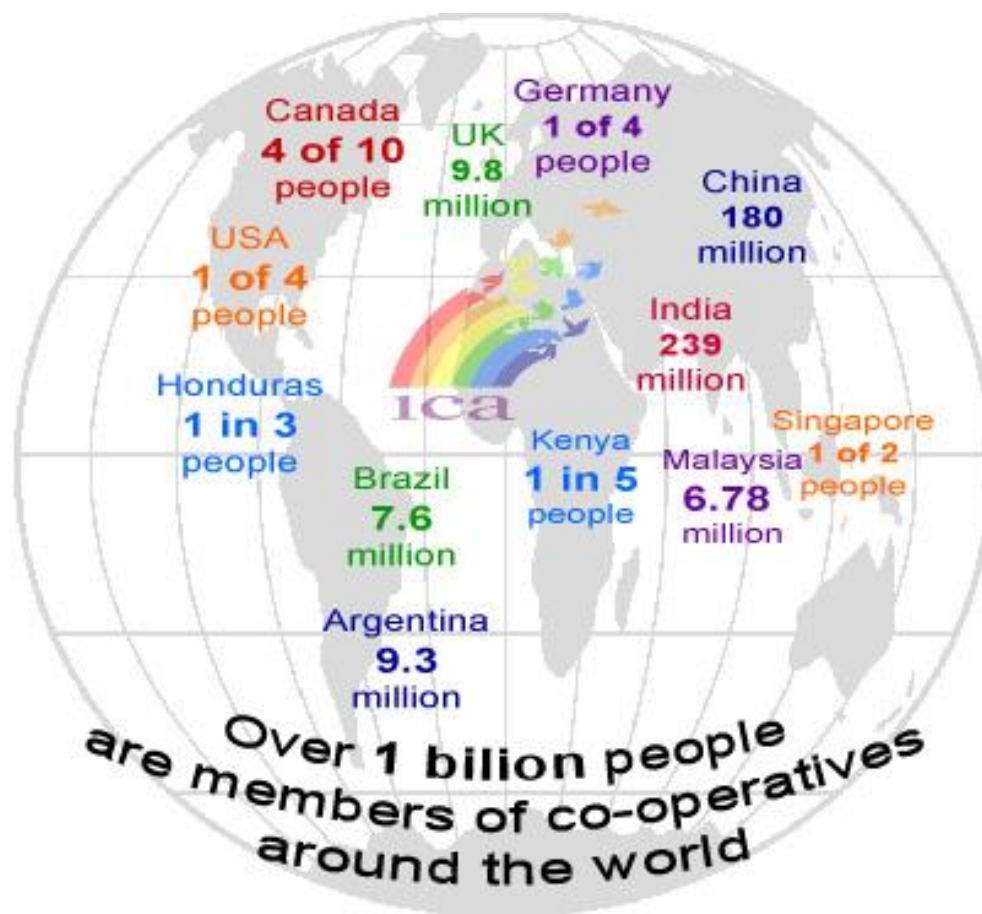
- Osuustoiminnallisen yritysmuodon tunnettuuden lisääminen maailmassa, tietämyksen edistäminen
- Rohkaista ihmisiä toimimaan osuuskunnissa
- Erityiskohteena nuoret ja osuustoiminta
- Kannustaa eri maiden hallituksia luomaan hyvä toimintaympäristö osuuskuntien perustamiselle ja kasvulle.

**”Maailma rakentaa yhdessä
yrittämällä”**

Osuuskunnat maailmalla

- Kansainvälinen osuustoimintaliitto ICA edustaa
- YK:n yhteistyöelin, maailman toiseksi suurin järjestö YK:n jälkeen
- Jäseniä 250 organisaatiosta 94 maasta
- Pj Dame Pauline Green ja pääjohtaja Charles Gould
- Toimii viidessä alueorganisaatiossa (Eurooppa, Aasia Pacific, Afrikka, Etelä-Amerikka ja Pohjois-Amerikka)
- Maailman osuuskunnissa työskentelee 100 miljoonaa ihmistä
- Maailman 300 suurimman osk-yrityksen liikevaihto on 1 600 miljardia USD, Global300-raportti (<http://www.global300.coop/>), Suomesta listalla kymmenen osuuskuntaa mm. Metsäliitto, SOK ja Tapiola
- Euroopassa on yli 160 000 osuuskuntaa, joissa työskentelee yli 6 miljoonaa ihmistä
- Noin puolet maailman kaikesta elintarviketuotannosta kulkee osuuskuntien kautta
- Rahoitustoiminnassa mukana olevat pankkiosuuskunnat palvelevat yli 857 miljoonaa ihmisistä (eli 13% koko maailman väestöstä)

Yli miljardi jäsentä osuuskunnissa eri puolilla maailmaa

Suomalainen osuustoiminta lukuina vuoden 2011 lopussa

- Yhteensä 4542 osuuskuntaa
- Lukumäärän kasvu vuodessa noin 3,6%
 - Näistä perinteisiä suuria osuuskuntia noin 400 (esim. OP-Pohjola, POP-pankki, Lähivakuutus, Tapiola, S-ryhmä, Tradeka, sähköosuuskunnat, puhelinosuuskunnat, osuusmeijerit, HKSacn, Atria, Portti)
- Suomalaisissa osuuskunnissa yli 7 miljoonaa jäsentä
- Suomalaiset osuuskunnat työllistävät yli 100 000 henkilöä
- Suomalaisten osuustoimintayritysten liikevaihto on yli 30 miljardia euroa
- Uusia osuuskuntia perustettiin vuonna 2011 yht. 213 kpl

Yksin yrittämisen kulttuuri

- Pienten ja keskisuurten yritysten osuus Suomen yrityskannasta on n. 99,8 %.
- Näistä alle 10 hengen yrityksiä oli 93 prosenttiyksikköä, joista pääosa työllistää alle 2 henkilöä. Nämä ovat yksinyrittäjiä ja satunnaisia työnantajia, ja ne muodostavat Suomen yrityskannasta lähes kaksi kolmasosaa.
- Yksin yrittämisen kulttuuria kuvastaa, että yritysten lukumäärän kasvusta yli 90 % kohdistuu alle kahden hengen yrityksiin.
- 28% yrittäjistä on osa-aikaisia yrittäjiä
- 56%:a suomalaisista ei pidä yrittäjyyttä itselleen soveltuvana vaihtoehtona

Edelleen myös paljon yrittäjyyttä estäviä tekijöitä:

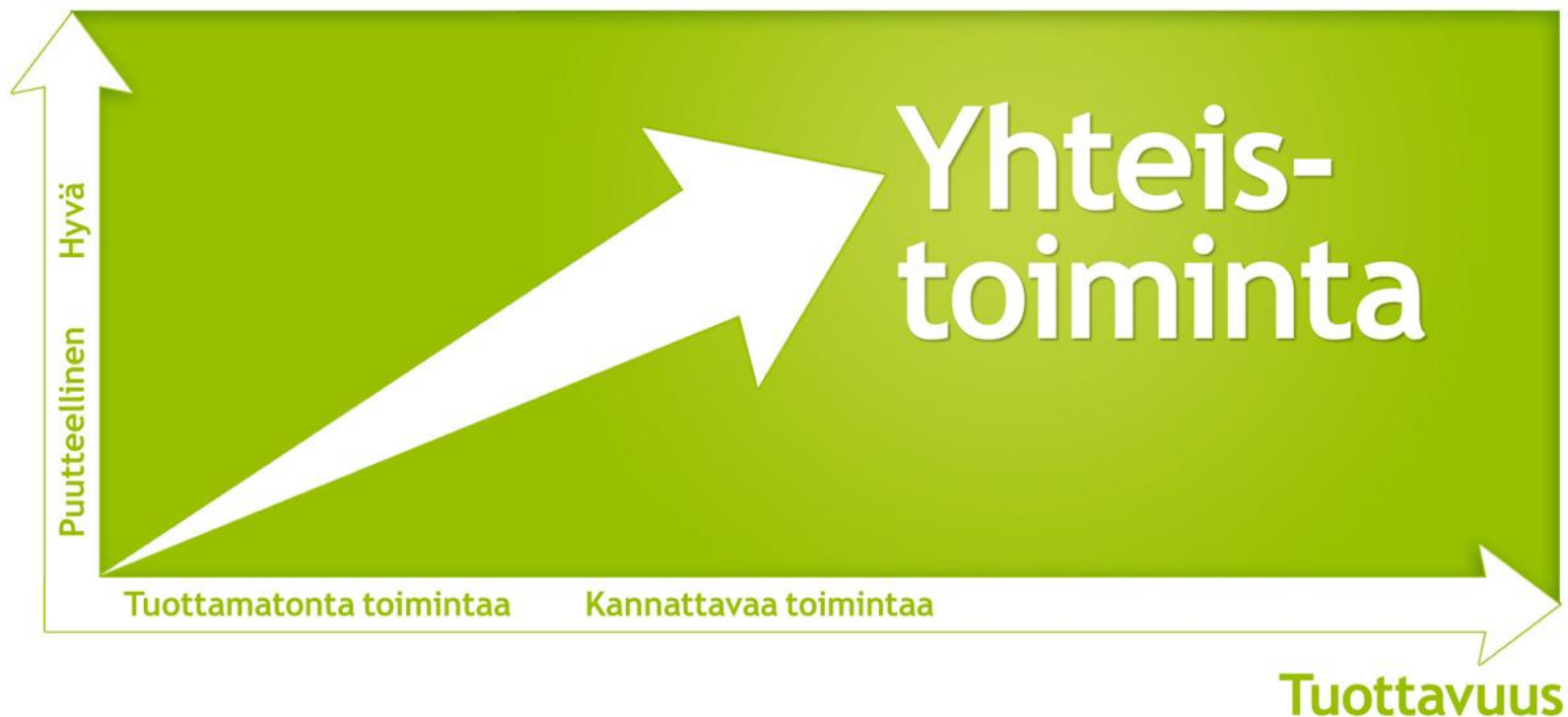
- Taloudellinen riski koetaan liian suurena (sosiaaliturvan menettäminen, työnantajamaksut, henkilökohtainen riski, pääoman tarve, haluttomuus ottaa lainaa)
- Yrittäjän työmäärää pidetään liian suurena, liian pitkät päivät, ei lomaa, loppuun palaminen
- Oman liikeideaan liittyy epävarmuutta, onnistuuko yksin?
- Sosiaalisen tuen, verkostojen ja tukirakenteiden puute ja sopivien kumppaneiden puute
- Liikaa vastuuta
- Liikaa paperityötä ja byrokratia
- Riittämätön osaaminen yrittäjyyden eri osa-alueista (mm. taloushallinto, markkinointi)

Riskien hallintaa

- Monelle yrittäjyyteen liittyvä riski on liian suuri, kun yrittäjyys on useimmiten ”yksillä harteilla”
 - Vaihtoehtona yhdessä yrittäminen, joka tarjoaa välineitä
 - Taloudellisen riskin hallintaan
 - Kumppanuuteen ja sosiaaliseen tukeen
 - Osaamisen jakamiseen ja yhdistämiseen
 - Oman liikeidean testaamiseen
 - Työn ja vapaa-ajan yhteensovittamiseen
- Tätä kautta tuottavuuden parantumiseen ja kasvuun

Yhteistyö tuottamaan

Riskienhallinta

Pienosuustoiminta lukuina Pirkanmaalla

(kysely Osuustoimintakeskus kesä 2012)

- Palkkoja maksettu v. 2011 17,8 henkilölle, kokoaikaisina työpaikkoina 5 henkilötyövuotta/osuuskunta
- LV v. 2011 noin 242 000 euroa/osuuskunta
- 68 % ottaa uusia jäseniä ja/tai työntekijöitä
- 50 %:sta lähtenyt uusia yrityksiä (ka 3 yritystä/osuuskunta)
- Erilaisia tavoitteita ja tarpeita:
 - Elämäntapayrittäjiä 30 %
 - Yhteiskunnallisia yrittäjiä 10 %
 - Uusia palvelutuotteita markkinoille 18 %
 - Kasvuhaluisia 28 %
 - KV-yrityksiä 15 %
 - Akateemisia yrityksiä 35 %

Liiketoiminnan malli - yhteiskunnallinen yrittäjyys

- Suomessa ei vakiintunutta määritelmää
- Ei liity suoranaisesti mihinkään juridiseen toimintamuotoon
- Olennaista liiketoimintamalli, joka yhdistää asiakkaan tarpeen ja yrityksen tarjoaman ratkaisun.
Yhteiskunnallisessa yrittäjyudessa korostuu yleensä vielä yhteiskunnan etu.
- Yhteiskunnallista hyötyä voidaan arvioida monen eri tekijän avulla mm:
 - Toiminnan laatu
 - Tuotantotavat
 - Hinnoittelun perusteet
 - Paikallistaloudellisten vaikutusten kautta (esim. local multiplier-malli)
 - Sidosryhmävaikutusten kautta
 - Ympäristövaikutusten kautta

→ Vaikutusten arviointi ja raportointi keskiöön!

www.yhteistoiminta.fi

Yhteiskunnallinen yritys - osuuskunta?

- Paljon erilaisia käsitteitä
 - Monissa keskusteluissa osuuskunnat ja yhteiskunnalliset yritykset rinnastetaan toisiinsa
 - Kaikki osuuskunnat eivät ole yhteiskunnallisia yrityksiä
 - **Social economy** - yhteisötalous (tietyt juridiset toimintamuodot ja toimintaperiaatteet)
 - **Social enterprise** - yhteiskunnallinen yritys (voi olla myös muissa kuin yhteisötalouden juridissa toimintamodoissa)
 - **Social firm** - sosiaalinen yritys (voi olla myös yhteiskunnallinen yritys ja yhteisötalouden toimija)
 - **Social franchising** - yhteiskunnallisten/sosiaalisten yritysten franchise -ketju
- Osa määritelmistä juridisia tai esim. ”merkin” takana. Osalla omavalintainen arvomaailma ja toimintatapa

Yhteiskunnallisen yrityksen tunnusmerkit

- Selkeästi määritelty yhteiskunnallinen tavoite
- Toimitaan markkinoilla ja suuri osa liikevaihdosta tulee yritystoiminnasta
- Voitonjakoa rajoitetaan ja voitto käytetään asetettujen tavoitteiden edistämiseen
- Yleensä läpinäkyvät juridiset muodot ja monisidosryhmäisyys
- Usein ns. ”asset lock”

Tunnusmerkit esimerkki: EMES-verkoston viitekehys yhteiskunnallisille yrityksille (social enterprises)

- Jatkuva tavaroiden ja palveluiden tuotanto
- Korkea itsehallinto
- Taloudellisen riskin olemassaolo
- Myös palkattua työvoimaa, ei vain vapaaehtoisia
- Taustalla usein yhteisö tai joku kansalaisryhmä
- Ääni/jäsen -periaate
- Rajoitettu voitonjako
- Yhteiskunnallinen tavoite esim. paikallisyhteisön tukeminen

Tunnusmerkit esimerkki: Yhteiskunnallisen yrittäjyyden aloite (EU/2011/1796)

- Komission tiedonanto 25.10.2011
- Yhteiskunnallinen yritys (social enterprise)
- Komissio tarkoittaa yhteiskunnallisilla yrityksillä toimijoita, joiden
 - kaupallinen toiminta perustuu sosiaaliseen tai yhteiskunnalliseen päämäärään
 - voitto investoidaan suureksi osaksi uudelleen sosiaalisen päämäärän saavuttamiseksi
 - organisaatorakenne perustuu demokratian ja osallisuuden periaatteisiin.

Yhteiskunnallisen yrittäjyyden aloite (EU/2011/1796)

- Komissio korostaa, että osuus- ja yhteisötalouteen liittyvät oikeudelliset toimintamuodot soveltuvat erityisesti yhteiskunnallisille yrityksille, koska niiden johtamisrakenne suosii osallistumista ja avoimuutta.
- Keskiössä rahoitus, julkinen tunnustus, erityispiirteet ja oikeudellinen ympäristö
Esim. Otetaan käyttöön 90 miljoonan euron eurooppalainen rahoitusväline, jolla helpotetaan yhteiskunnallisten yritysten rahoituksen saantia.

http://ec.europa.eu/internal_market/social_business/

Osuuskunta yhteiskunnallisena yritykseksi:

1. Perustetaan uusi osuuskunta ja määritellään sen toimintatapa ja säännöt merkin kriteereiden mukaisiksi
2. Muutetaan jo toimivan osuuskunnan sääntöjä ja toimintatapaa merkin kriteereiden mukaisiksi
3. Toimitaan merkin kriteereiden mukaan, mutta ei haeta merkkiä

Osuuskuntien toiminnan piirteitä

- Osuuskunnissa taloudellisen toiminnan harjoittaminen, yhteiskunnallisia tavoitteita ei yleensä määriteltynä säännöissä, jäsenen asettamat tavoitteet
- Demokraattinen päätöksenteko ja itsehallinto jäsenomisteisuuden kautta
- Normaali yritystoiminnan riski
- Pääasiassa palkattu henkilöstö/jäsenistö
- Voitonjakoa ei yleensä rajoitettu, tosin OKL:n lähtökohta se ettei voittoa jaeta
- Toiminta usein paikallista ja paikallista yhteisöä ja aluetaloutta tukevaa

Lisäksi merkittävää yhteiskunnallisen yrittäjyyden kannalta

- Avoin toimintatapa esim. jäsenen tarkastusoikeus harvainosuuskunnassa
- Tilintarkastusvelvollisuus ja jatkossa toiminnantarkastus
- Perustuu demokratiaan ja jäsenten väliseen tasa-arvoon → Jäsenten ja työntekijöiden vahva osallisuus ja osallistuminen, mahdollisuus vaikuttaa
- Työntekijöiden sitoutumisen edistäminen osuuskunnan jäsenyydellä = henkilöstöomisteisuus
→ Työhyvinvointi ja työssä jaksaminen
- Usein laajoja yhteistyöverkostoja alueilla ja vahva suhde lähiyhteisöihin, jäsenyyteen perustuvaa (ei vallattavissa sisältä tai ulkoa), erilaisten sidosryhmien osallistuminen on yksinkertaista ja helposti toteutettavissa

Taustalla kansainväliset arvot ja periaatteet

- Kansainvälisiä periaatteita ovat: vapaaehtoinen ja avoin jäsenyys, demokraattinen jäsenhallinto, jäsenten taloudellinen osallistuminen, itsenäisyys, koulutus ja oppiminen sekä osuuskuntien keskinäinen yhteistyö
- Kansainvälisiä arvoja ovat: omatoimisuus, omavastuisuus, tasa-arvo, demokratia, oikeudenmukaisuus, solidaarisuus, rehellisyys, avoimuus ja yhteiskunnallinen vastuu

Osuuskuntakohtaisesti arvioitavia asioita liittyen yhteiskunnallisen yrityksen merkkiin

- Asetettu yhteiskunnallinen tavoite
- Yhteiskunnallisten vaikutusten mittaaminen ja osoittaminen
- Kehitystyö lähiyhteisön kanssa ja paikallistalouden tukeminen
- Heikommassa asemassa olevien huomioiminen ja työllistäminen
- Kestävän kehityksen tukeminen

Osuuskunta yhteiskunnallisena yrityksenä

- OKL antaa mahdollisuudet määritellä osuuskunta yhteiskunnalliseksi yritykseksi
- Osuuskunnan omat säännöt keskiössä
- Yhteiskunnallisen yrityksen merkin tärkeimmät kriteerit täytettävissä sääntömääräyksillä

Tärkeimmät sääntömääräykset yhteiskunnallisille osuuskunnille

§ Toimiala

- yhteiskunnallisen tavoitteen määritteleminen

§ Jäsenyys

- jäsenyyden ehdot

§ Erottamisen perusteet

- esim. toimiminen yhteiskunnallista tavoitetta vastaan

§ Ylijäämä

- rajoitettu ylijäämän jako
- ylijäämän käyttäminen yhteiskunnallisen tavoitteen edistämiseen

Tärkeimmät sääntömääräykset yhteiskunnallisille osuuskunnille

- § Osuuskunnan purkaminen ja säästön jakaminen
- mihin säästö käytetään purku tilanteessa
 - varallisuuslukko yhtiömuodon muuttuessa (toimiala, yhteiskunnallinen tavoite ja rajoitettu voitonjako)

Huom. Osuuskunnan toimialan pääasiallisen tarkoituksen muuttaminen vaatii osuuskunnan kokouksen yksimielisen päätöksen

Video: Suomalaisen osuustoiminnan monimuotoisuus

<http://www.youtube.com/watch?v=T0P1FPrwmUs&feature=youtu.be>

- Linkki myös www.yhteistoiminta.fi -sivuston etusivulla

Kiitos!

Yhteystiedot

Niina Immonen
Projektinjohtaja, HT
Osuustoimintakeskus
050 395 0111

niina.immonen@osuustoimintakeskus.net

www.osuustoimintakeskus.net

www.yhteistoiminta.fi